UN MONUMENT ŞI PROPRIETARII SĂI: PALATUL ELENA KRETZULESCU DIN BUCUREŞTI

NARCIS DORIN ION
Muzeul Vămii Medievale – Bran

A HISTORICAL MONUMENT AND ITS OWNERS: ELENA KRETZULESCU'S PALACE

ABSTRACT

This article presents the history of one of the most beautiful palaces from Bucharest: Elena Kretzulescu's palace, located next to Cişmigiu Garden. Built in 1902 – in french neo – rennaissance style, after the drawings of Petre Antonescu, a famous architect who studied in Paris – the palace was in the property of the Kretzulescu family until 1930, when the building was sold to the municipality of Bucharest. The city hall set up in the palace a very important museum of religious art until 1945, when the former residence of Elena Kretzulescu was taken by the communist authorities who installed in it the General Confederation of Trade Union. From 1972 the Kretzulescu palace houses UNESCO – CEPES offices.

Cuvinte cheie: Palatul Kretzulescu, monument, proprietari, Bucureşti.
Keywords: Kretzulescu Palace, monument, owners, Bucharest.

Un edificiu de o rară frumusețe arhitectonică, ce demonstrează şi astăzi vocația europeană a arhitecturii noastre rezidențiale de la cumpăna secolelor al XIX -lea şi al XX -lea, îl reprezintă palatul Elenei Kretzulescu din strada Ştirbey Vodă nr. 39. Splendoarea clădirii este potențată şi de cadrul natural minunat în care este aşezată: Grădina Cişmigiu, din care o bună parte aparținea, în anii 1900 – 1930, palatului Kretzulescu.

Proprietara palatului, Elena Kretzulescu (11 iunie 1857 – 24 ianuarie 1930), descindea din două mari familii boiereşti, Filipescu şi Kretzulescu, fiind fiica Mariei

https://biblioteca-digitala.ro

Filipescu (1839 – 1878) şi a marelui agă Constantin Kretzulescu (1796 – 1871) [1]. A fost căsătorită cu generalul Iacob N. Lahovary (1846 – 1907) şi, ulterior, cu generalul Panait Warthiadi (1847 – 1911), cu care a avut un fiu, inginerul agronom Dumitru Kretzulescu – Warthiadi, ultimul proprietar al conacului din Drajna de Jos (județul Prahova) [2].

Elena Kretzulescu a moştenit vechile case ale înaintaşilor săi, care fuseseră construite în 1718 [3], pe un amplu teren din imediata vecinătate a Grădinii Cişmigiu. De fapt, inițial aici au fost casele logofătului Constantin Văcărescu, care stăpânea o mare moşie în această zonă a Bucureştiului şi care a construit, în 1751, biserica Schitu Măgureanu [4]. Căsătorindu-se cu Maria Văcărescu, fiica logofătului, Mihai Cantacuzino – Măgureanu a finalizat construcția bisericii în 1760 şi, înainte de a părăsi țara, a donat unchiului soției sale, Radu Văcărescu, „*lotul de pământ pe care îl avea în Fântâna Boului, lângă viile boierilor Kretzulescu*" [5]. Prin căsătorii şi moşteniri succesive, casele şi terenul din zona Ştirbey Vodă au ajuns în proprietatea fraților Ioan şi Constantin Kretzulescu, care au partajat terenul şi şi-au construit fiecare câte o casă. Ioan Kretzulescu a făcut importante reparații casei sale din strada Ştirbey Vodă, în anii 1862 – 1863, apelând la serviciile arhitectului dalmat Luigi Lipitzer [6].

După decesul tatălui şi unchiului său, casa din Cişmigiu a fost moştenită de Elena Kretzulescu, care – fiind minoră şi plecată din țară, la Geneva, pentru studii – nu a putut dispune de imobil decât după majorat. Tocmai de aceea, consiliul de tutelă care administra averea Elenei Kretzulescu a închiriat casa colonelului Iacob Lahovary, care încă nu îşi construise frumoasa casă în stil românesc din Bucureşti (proiectată de

[1] Narcis Dorin Ion, *Reşedințe şi familii aristocrate din România*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2007, p. 59 şi 144.
[2] *Ibidem*, p. 145.
[3] Dată notată pe verso -ul unei fotografii de epocă – reprezentând vechea casă Kretzulescu –, păstrată în albumele familiei Elena şi Gheorghe Aldea.
[4] Valentina Bilcea, Angela Bilcea, *Dicționarul monumentelor şi locurilor celebre din Bucureşti*, Ed. Meronia, Bucureşti, 2010, p. 119.
[5] *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, research and text by Leland Conley Barrows, Cezara Mucenic, Oliver Octavian Velescu, contemporary photographs by Dan Ioan Dinescu, UNESCO – CEPES, Bucharest, 2002, p. 87.
[6] *Ibidem*, p. 89 – 90.

https://biblioteca-digitala.ro

arhitectul Ion Mincu). Pasionat de creşterea cailor şi de echitaţie, Lahovary a adus unele transformări grajdurilor casei, cu ajutorul arhitectului Grigore Cerchez [7]. Interesant este că, după ce a revenit din străinătate, tânăra Elena Kretzulescu s-a căsătorit chiar cu Iacob Lahovary (1846 – 1907), devenit, între timp, general.

Dintr-o veche fotografie de epocă, realizată în 1902 de Dumitru Kretzulescu – Warthiadi şi păstrată cu grijă de descendenţii Elenei Kretzulescu – familia Elena şi Gheorghe Aldea [8] –, putem observa că vechea casă a familiei Kretzulescu era construită pe două niveluri (demisol şi parter înalt), iar terasele prin care parcul casei cobora înspre Grădina Cişmigiu erau deja amenajate, înainte de transformarea clădirii, formând un adevărat parter al curţii. Tufe mari de *buxus sempervirens* completau această amenajare peisagistică, din care nu lipseau o fântână arteziană şi un lac. De altfel, faţada principală a clădirii era orientată înspre Grădina Cişmigiu (spre sud), unde „*terenul în mijlocul căruia se ridica vechea casă prezenta o pronunţată declivitate, coborând de la stradă înspre grădină*" [9]. În opinia arhitectului Petre Antonescu, reşedinţa familiei Kretzulescu era „*o construcţie veche care, în forma ei din acea epocă avea înfăţişarea unui pavilion numai cu pivniţă şi parter înălţat la nivelul curţii principale, dinspre strada Ştirbey Vodă*" [10].

Palatul din strada Ştirbey Vodă nr. 39, construit între anii 1902 şi 1904, este prima lucrare importantă a arhitectului Petre Antonescu, care a ales pentru reşedinţa Elenei Kretzulescu – evident, la cererea comanditarei, educată în spiritul francez – stilul eclectic de influenţă franceză, predominante în decoraţia interioară şi exterioară a clădirii fiind elementele specifice neorenaşterii franceze, atât de la modă în acea epocă în rândul boierimii române. La începutul carierei sale, arhitectul Petre Antonescu a mai realizat şi alte reşedinţe în stil eclectic francez (casa Alexandru Marghiloman, casa Constantin Geblescu, casa Dinu Brătianu, casa Anton Enescu – toate în Bucureşti, casa Pleşia în Craiova), ulterior optând pentru realizarea unor

[7] *Ibidem*, p. 90.
[8] Cărora le aduc şi aici mulţumirile mele pentru permisiunea de a reproduce în această lucrare fotografiile de epocă ale palatului Kretzulescu, aflate în albumele de familie realizate de Dumitru Kretzulescu – Warthiadi, fiul Elenei Kretzulescu.
[9] Petre Antonescu, *Clădiri. Construcţii, proiecte şi studii*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1963, p. 10.
[10] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

impunătoare reşedinţe urbane în stil neoromânesc (casele Ionel Brătianu, casa Vintilă Brătianu, casa Oprea Soare, casa Ciru Iliescu, casa Nicolae Malaxa [11]).

Pentru a obține autorizația de construcție, Elena Kretzulescu a adresat, în iulie 1902, o scrisoare primarului general al Capitalei, Ion Procopie Dumitrescu, în care se preciza că „*procedând a face o reparațiune şi transformare radicală a caselor mele, conform planurilor aci anexate, vă rog să binevoiți a dispune a mi se da autorisarea cuvenită cu aprobarea necesară*" [12].

Cererea de aprobare a planurilor noii clădiri, înaintată Primăriei Capitalei la 26 iulie 1902 şi semnată de arhitectul Petre Paul Peretz (Perete) [13], preciza – în numele Elenei Kretzulescu – că „*aceste case voesce a le transforma şi a le mai adăuga încă o parte de construcție pe care o face în dosul ei înspre Cişmigiu. Având în vedere că casa e de zid şi solid, cum şi faptul că e retras mai mult cu 6 m din aliniere sunt de părere a i se acorda cererea de a face reparație radicală şi de a construi din nou. Va prezenta planul, conformându-se strict regulamentului*" [14]. Autorizația propriu-zisă de construcție, datată 7 august 1902, venea să întărească regulile de construcție a palatului: „*Transformările şi părțile ce se vor adăuga se vor căuta a se îmbina şi lega bine în corpul vechi de clădire; se va lucra tot în zidărie masivă cu mortar de var sau var cu ciment. Se va conforma strict planurilor presentate şi aprobate. Modificările şi transformările ce le va face vor fi în accord cu arătările din planul presentat: a pune încă un cat asupra zidurilor actuale, conform planurilor actuale. Suprafața va fi cea arătată în plan; orice abatere atrage după sine*

[11] Vezi planurile, ilustrațiile şi descrierea acestor case în lucrarea arhitectului Petre Antonescu, *Clădiri. Construcții, proiecte şi studii*, passim.
[12] Cerere înregistrată la Primăria Capitalei cu nr. 29.259 din 28 iulie 1902. Vezi facsimilul în *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 94.
[13] În studiul Andreei Bălan, *Palatul Elena Kretzulescu UNESCO*, numele arhitectului este *Perete*, în timp ce în volumul *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today* grafia numelui este *Peretz*. După facsimilele planurilor, numele pare a fi *Perete*.
[14] Andreea Bălan, *Palatul Elena Kretzulescu UNESCO*, în „Arhitectură bucureşteană. Secolul 19 şi 20", Ed. Simetria, Arcub, 2000, p. 38.

https://biblioteca-digitala.ro

anularea formularului. Clădirea nouă se va executa în fațadă, în curte. Alte lucrări la alte corpuri nu are voie a face" [15].

Conform aceleiaşi autorizații de construcție, suprafața etajului care se adăuga vechii clădiri era de 353 mp, iar etajul era prevăzut să aibă 168 mp. Planurile inițiale ale parterului şi etajului au fost însă modificate la cererea proprietarei, suprafața clădirii fiind extinsă pe perioada executării lucrărilor de construcție. În planul inițial, parterul palatului avea patru saloane mari (dintre care unul comunica direct cu sera) şi trei camere mai mici, plus o serie de dependințe [16]. În planul refăcut şi extins al palatului, arhitectul Petre Antonescu a adăugat un salonaş în aripa din stânga a palatului, a cărui fațadă a echilibrat-o astfel, făcând-o perfect simetrică [17]. Holul de la parter a fost lărgit, pentru a da monumentalitate scării de onoare prin care se realiza accesul la etajul palatului. „*Astfel cum se prezintă refăcute* – îşi amintea Petre Antonescu – *casele se compun din două apartamente, care ocupă principalele caturi şi anume: la nivelul curții de onoare (la parterul propriu-zis) apartamentul de recepție, alcătuit dintr-un mare hol, de-a dreapta şi de-a stânga căruia se grupează: un salon cu seră-grădină de iarnă, birou cu bibliotecă, un salonaş, o sală de mâncare cu oficiu şi un mare dormitor, cu baie alăturată, precum şi o scară principală, care urcă la primul etaj*" [18].

Spre deosebire de planul inițial, în care etajul palatului era parțial mansardat (în special pe zona dinspre Grădina Cişmigiu), în planul refăcut etajul este construit peste întreaga suprafață a parterului (exceptând zona serei), existând şi o mansardă foarte generoasă [19]. „*Etajul* – scria arhitectul Petre Antonescu – *cuprinde un apartament ocupând aceeaşi suprafață ca aceea a parterului şi având aceeaşi*

[15] *Ibidem*, p. 39 (planurile palatului, întocmite de arhitectul Petre Antonescu, sunt reproduse la paginile 40 – 41, 44); vezi facsimilul autorizației de construcție în volumul *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 95.
[16] Andreea Bălan, *Palatul Elena Kretzulescu UNESCO*, în *loc. cit.*, p. 44; *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 109.
[17] P. Antonescu, *Clădiri. Construcții, proiecte şi studii*, p. 11.
[18] *Ibidem*, p. 10.
[19] Vezi planurile inițiale ale fațadelor şi o secțiune longitudinală în studiul Andreei Bălan, *Palatul Elena Kretzulescu UNESCO* (în *loc. cit.*, p. 40 – 41) şi în volumul *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 107 – 108.

https://biblioteca-digitala.ro

grupare împrejurul holului, cu excepția salonului mare de jos, cu înălțime sporită, deasupra căruia nu s-a suprapus nici o altă încăpere" [20].

O descriere plină de nostalgie a interioarelor de epocă ale palatului Kretzulescu ne-a lăsat jurnalistul Flamin Chessaru în „Ilustrațiunea română" din 8 martie 1933: „*Iar dincolo de zidurile cu acoperişuri crenelate şi strălucitoare, bănuiai o viață care, pentru acele vremuri mai ales, nu putea să fie a multora. Din hall -ul larg boieresc pătrundeai în mulțimea saloanelor din jur sau urcai pe scara de nuc masiv într-un etaj unde capriciul unui arhitect pătimaş lăsase în fiecare colț de zid o surpriză. Gobelinuri fine şi, în acelaşi timp, uriaşe acopereau unul singur un perete întreg, iar mulțimea covoarelor imaterializa paşii omului. Tapete de mătase alinau privirile nostalgice, în timp ce plafoanele reprezentau cea mai de seamă bogăție a interiorului, cu încrustări şi auriri în cari Renaşterea îşi da mâna cu Bizanțul. Erau draperiile cari cufundau totul în noapte, argintăriile cu toată arta Levantului, tablourile cari reprezentau boieri bărboşi, cu caftane uriaşe, fanarioți cu părul aranjat în reliefuri de metal. Pretutindeni risipă de bibelouri, figurine, ceasornice de toate mărimile, de la pendula grea de stejar până la jucăria fină a porțelanului de Saxa. Toate păreau aievea şi te-ai fi temut că o să dispară în curând prin fragilitatea lor aparentă, asemeni unor umbre chinezeşti. Sfeşnicele şi mobila lăsau să se întrevadă suplețea acelui* empire *pe care astăzi nu îl mai întâlneşti decât în ilustrațiile enciclopediilor de artă*" [21].

Perfect adaptat naturii în care se integrează de minune, palatul Kretzulescu este construit în stil romantic, cu elemente decorative ce aparțin neorenaşterii franceze şi care, prin varietatea şi bogăția lor, fac din acest edificiu o adevărată bijuterie arhitectonică a Capitalei. Remarcabilă este fațada dinspre Grădina Cişmigiu, care se particularizează prin turnul său şi prin monumentala scară exterioară. Mansardele înalte ale clădirii, acoperite cu ardezie, accentuează eleganța palatului. Arhitectul Petre Antonescu prezintă astfel tema de proiectare solicitată de Elena Kretzulescu: „*O etajare şi o deschidere mai largă, înspre grădină, a apartamentelor care aveau*

[20] P. Antonescu, *op. cit.*, p. 10.
[21] F[lamin] C[hessaru], *Odată şi acum. Palatul Kretzulescu*, în „Ilustrațiunea română", nr. 11 (5), 8 martie 1933, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

vederea în această direcție, au dictat şi arhitectura clădirii care se adăuga şi se suprapunea la construcția vechilor case” [22].

În jurul palatului, Elena Kretzulescu a amenajat un parc în suprafață de aproape două hectare, cu terase, fântâni arteziene, bazine, izvoare şi poduri, azi inclus în Grădina Cişmigiu. Arhitectul Petre Antonescu scria că „*în vederea unei orientări cât mai ample spre soarele, aerul şi liniştea grădinii, s-au amenajat două rânduri de terase, începând de la nivelul lacului care mărgineşte terenul. În continuarea acestor terase se urcă şi se deschid rampe, scări, balcoane şi logii cu efecte variate, urmărind un pitoresc deschis şi primitor*” [23].

O descriere de epocă redă frumusețea de odinioară a parcului din centrul Bucureştiului: „*Paşii cari călcau altădată dincolo de grilajul parcului de aristocratică izolare, pe aleile ce şerpuiau prin cele două hectare de gazon şi plantații savante, aveau totuşi impresia de a păşi pe latifundii. Desimea brazilor lărgea dimensiunile prin întortocheri şi luminişuri neaşteptate, singurătatea absolută procura acel repaus rar întâlnit şi mister de codru des. Simfonia de verdeață îți părea ireală față de petecul de asfalt care o ținea jur împrejur prizonieră. Copiii cari treceau, în drum spre şcolile din apropiere, bănuiau un basm întreg încăput în pavilionul ca o miniatură de porțelan, ascuns în iedera deasă şi cu pitici de piatră tolăniți în iarba ce le ajungea până la brâu. În fund, bazinul era o permanentă amăgire de undă şi sclipire pentru puținele perechi cari se preumblau sau râdeau în jocurile pe care le înjghebau cavalerii de mult şi pentru totdeauna decedați. Era un scoc, o peşteră a cărei sălbăticie fusese cu artă frezată de meşterul adus special din Germania*” [24].

Mare iubitoare a florilor, aristocrata descendentă a Kretzuleştilor a construit şi o seră în aripa dreaptă a palatului, legată direct de salon. „*În salonul acoperit cu vitralii ce dau spre cele două şiruri de allele* – scria Flamin Chessaru – *convorbirea cu musafirii are rezonanțe ce dau un farmec deosebit cuvintelor. Desigur, aci au fost*

[22] P. Antonescu, *op. cit.*, p. 10.
[23] *Ibidem*.
[24] F[lamin] C[hessaru], *op. cit.*, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

împărtăşite suferinţe, s-au încercat consolări, s-a iubit şi s-a plâns" [25]. În zona de apus a curţii palatului, au fost proiectate şi construite o serie de dependinţe, care conţineau: grajdul, remizele, spălătoria şi camerele pentru personalul de serviciu [26].

Înglodată în datorii, Elena Kretzulescu a fost nevoită să vândă, în 1927, palatul pe care îl locuise timp de un sfert de veac. Cumpărător a fost Primăria Capitalei, care dorea ca în acest frumos edificiu să amenajeze Muzeul de Artă Veche Religioasă. Iniţial, problema achiziţiei palatului Kretzulescu s-a discutat în şedinţa din ziua de 22 februarie 1927 a Consiliului Sectorului I. Trei zile mai târziu, în şedinţa Consiliului Comunal General al Municipiului Bucureşti, din data de 25 februarie 1927, dr. Ioan E. Costinescu, consilier general şi fost primar al Capitalei, a făcut o expunere „*privitor la achiziţionarea imobilului d-nei Kretzulescu din Str. Ştirbey Vodă nr. 39*" [27].

Un argument important oferit de dr. Ioan E. Costinescu în favoarea achiziţionării palatului de către municipalitate era acela de a include parcul de aproape două hectare al palatului Kretzulescu în Grădina Cişmigiu: „*Domnilor consilieri, în cadrul ultimei noastre întâlniri am discutat despre problema casei Kretzulescu din strada Ştirbey Vodă, cu faţada sa dând spre această stradă şi cu spatele înconjurat de o mare curte dând spre Cişmigiu. Ar fi foarte important, înainte de toate pentru populaţia Bucureştiului, să aibă acces din strada Ştirbey Vodă înspre Grădina Cişmigiu, dar şi de asemenea în Grădina Cişmigiu, dacă noi am cumpăra această casă şi i-am reda parcul Grădinii Cişmigiu* (…). *Dacă această clădire ar urma să fie cumpărată de Casa Grădinilor, trebuie să votăm în favoarea acestei cumpărări. Am include grădina sa în Cişmigiu şi am putea chiar să vindem clădirea sau să înfiinţăm o instituţie culturală în locul ei*" [28].

Odată cu această contopire a curţii palatului în Grădina Cişmigiu s-a distrus şi frumosul parc pesager amenajat în jurul reşedinţei Elenei Kretzulescu. Cu două decenii înainte de tăvălugul demolator al puterii populare care a ridicat la rang de

[25] *Ibidem.*
[26] Vezi planul faţadei în volumul *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 96.
[27] *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 78.
[28] *Ibidem*, p. 77 – 78.

https://biblioteca-digitala.ro

politică de stat devastarea şi demolarea reşedinţelor boiereşti şi a parcurilor ce le înconjura, un iubitor al acestui loc, Flamin Chessaru, descria cu tristeţe distrugerea deliberată a grădinii palatului Kretzulescu: „Vremurile noi, al căror tumult a pătruns vijelios peste tot, au smuls şi acest grilaj după care se izolau deopotrivă tristeţea şi mândria. A pătruns oraşul, oferind astfel cetăţeanului un neaşteptat pasaj din strada Ştirbey – Vodă înspre Cişmigiu. Un gard de sârmă ghimpată, prin care pătrunde oricine cu uşurinţă, înconjură acum terenul mocirlos al palatului Kretzulescu. Bazinul secat, fierăria demontată, cărămizile scoase din zidul care înainte vreme ocrotea înspre grădina publică, aleile neîngrijite şi întrerupte de mocirle, buruienile în locul lalelelor dau un aer de continuu provizorat, până când, legat de Cişmigiu, sub îngrijiri noi, vechiul parc boieresc va oferi cel puţin o frumuseţe publică. A fost retezat şi pavilionul cu pitici care părea unora anacronic. I-a fost amputată şi faţada, acum cu un square şi o ieşire în stradă, caracteristică magazinelor şi instituţiunilor publice” [29] .

Consiliul General al Municipiului Bucureşti – prezidat de Anibal Teodorescu, primarul general al Capitalei – a aprobat, în 25 februarie 1927, achiziţionarea palatului din strada Ştirbey Vodă, Elena Kretzulescu primind suma de 36.000.000 lei[30]. În cele din urmă, proprietar al palatului Kretzulescu a devenit statul român (care a achitat şi restul datoriilor care grevau clădirea), care a instalat aici, în 1928, Preşedinţia Consiliului de Miniştri. Din păcate, în această perioadă – datorită folosinţei inadecvate – au fost degradate interioarele artistice ale palatului aristocratic de odinioară. „*Acum trei ani* (în 1930 – n.n.) – îşi amintea ziaristul Flamin Chessaru – *palatul Kretzulescu a oferit găzduire unei direcţiuni generale dintr-un minister cu comisiuni multe şi de două ori mai mulţi petiţionari. A fost scoasă mobila veche şi înlocuită cu birouri plate de brad, acoperite cu hârtie de împachetat şi pătate cu cerneală violetă. Biuroul directorului general a fost instalat în cel mai spaţios dintre saloane, poate că tocmai unde ministrul de pe vremuri încercase să smulgă cu o glumă un zâmbet generalului ieşit la pensie cu reumantismul şi răni glorioase. Referendarul şi-a ales şi el o încăpere după gust, din cele multe pe cari salutul public i le punea la dispoziţie. Şeful de birou s-a mulţumit cu un loc mai bun lângă sobă, iar*

[29] F[lamin] C[hessaru], *op. cit.*, p. 4.
[30] *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 77 – 78.

https://biblioteca-digitala.ro

copiştii fiecare cu ce a apucat (…). *Rafturi cu hârţoage şi dosare prăfuite au rănit tapetul scump iar parchetul s-a stricat sub apa ce se scurgea din ghetele solicitatorilor. Iar trepidaţia acestei lumi grăbite vuia parcă prin încăperile în cari, odată, intimitatea îşi ridica singular contururile ei de umbră şi de tăcere*" [31].

Din fericire, ulterior se va găsi o destinaţie mai bună pentru reşedinţa atât de rafinat decorată din Grădina Cişmigiu. În baza Jurnalului Consiliului de Miniştri nr. 1525, din 30 octombrie 1931, s-a aprobat ca „*folosinţa imobilului Kretzulescu din Bucureşti, str. Ştirbey Vodă nr. 39, a cărui proprietate aparţine statului, să fie cedată Comisiei Monumentelor Istorice, pentru instalarea muzeului de artă veche bisericească*" [32]. În acel moment, curtea palatului avea doar 1.500 mp, din care 750 mp erau ocupaţi de amprenta clădirii. Un inventar de epocă descria astfel palatul ce adăpostea Muzeul de Artă Religioasă: „*Clădirea de cărămidă cuprinde un subsol cu 4 camere şi 4 dependinţe, ocupate de director şi personalul de serviciu, un parter compus din 8 încăperi şi etaj compus din 12 încăperi, cuprinzând obiecte de muzeu; o mansardă în care se găsesc covoare basarabene, adăpost de beton armat, pivniţă, camera caloriferului şi pivniţă de cărbuni. Valoarea totală a imobilului şi a terenului este de 15.000.000 lei*" [33].

Înfiinţat în 1864 în cadrul Muzeului Naţional de Antichităţi, unde a funcţionat până în 1932, Muzeul de Artă Religioasă – condus de Victor Brătulescu – expunea în paisprezece săli piese de patrimoniu şi de artă religioasă de o valoare excepţională, între care fragmentele din frescele originale ale Mănăstirii Curtea de Argeş. Tabloul votiv reprezentându-l pe domnitorul Neagoe Basarab, doamna Despina şi copiii lor, portretul lui Petru Voievod şi al fiului său Marcu, strana domnească a familiei Ghica de la biserica Sf. Spiridon Nou, strana domnească de la Mănăstirea Cotroceni, tronul de stejar sculptat al lui Petru Rareş – acestea erau câteva dintre punctele de atracţie ale unui muzeu deosebit de valoros în perioada interbelică [34].

---

[31] F[lamin] C[hessaru], *op. cit.*, p. 4.
[32] Apud *The Kretzulescu Palace and its Surroundings. Yesterday and Today*, p. 119.
[33] Arhiva Primăriei Municipiului Bucureşti, dosar nr. 216/1930 – 1943, apud Andreea Bălan, *Palatul Elena Kretzulescu UNESCO*, p. 42.
[34] Vezi, pe larg, Grigore Ionescu, *Bucureşti. Ghid istoric şi artistic*, reeditat în volumul *Capitală pentru România*, Ed. Albatros, Bucureşti, 2007, p. 229 – 235.

https://biblioteca-digitala.ro

După 1945, Muzeul de Artă Religioasă a fost desființat, palatul Elenei Kretzulescu devenind – până în 1972 – sediu al Consiliului General al Sindicatelor din România, prilej cu care decorația fastuoasă a interioarelor are mult de suferit. Începând cu data de 21 septembrie 1972, palatul devine sediu al Centrului European de Învățământ Superior al UNESCO (CEPES), o restaurare atentă – reluată şi în anul 2003 – redând frumusețea detaliilor artistice ale uneia dintre bijuteriile arhitecturale ale Capitalei.

Lista ilustrațiilor

Fig. 1 – Palatul Kretzulescu.

Fig. 2 – Casa Kretzulescu (1902).

Fig. 3 – Elena Kretzulescu în palat (22 noiembrie 1904).

Fig. 4 – Duel în palat (12 mai 1905).

Fig. 5 – Elena Kretzulescu în seră.

Fig. 6 – Elena Kretzulescu (1857 – 1930) în anul 1890.

Fig. 7 – Treptele palatului (23 iulie 1905).

Fig. 8 – C. P. Palatul Elena Kretzulescu văzut din Parcul Cişmigiu.

Fig. 9 – Palatul Elena Krezulescu.

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

https://biblioteca-digitala.ro